

İSA HƏBİBBƏYLİ

XƏMSƏ XXI ƏSR

(İthaf, iqtibas və poetik dəyərləndirmələr)

İSA HƏBİBBƏYLİ

XƏMSƏ–XXI ƏSR
(İthafılar, iqtibas və poetik dəyərləndirmələr)

İntellektual poema

Azərbaycan MEA Nizami
adına Ədəbiyyat İnstitutunun
kitabxanası
Inv. № 48836

“Elm və təhsil”
Bakı – 2023

İsa Həbibbəyli. “XƏMSƏ–XXI ƏSR”. İntellektual poema (ithaflar, iqtibas və poetik dəyərləndirmələr). Bakı, “Elm və təhsil”, 2023, 58 səh.

Redaktoru:
Akademik **Teymur Kərimli**

Poemada böyük Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvinin ədəbi xidmətləri və onun ölməz “Xəmsə”sinin elmi-ədəbi və bəşəri dəyəri poetik baxımdan qiymətləndirilir.

Müəllif, eyni zamanda “Xəmsə–XXI əsr” poeması ilə dünyaya ədəbiyyatında “Xəmsə”lər yaratmış, yaxud Nizami Gəncəvi mövzularını davam etdirmiş görkəmli sənətkarların da yaradıcılığına XXI əsrin intellektual poetik baxışını əks etdirir.

“Xəmsə–XXI əsr” poeması Azərbaycan intellektual poeziyası nümunəsi olaraq oxuculara təqdim edilir.

ISBN: 978-9952-534-55-9

© İsa Həbibbəyli – 2023

BƏDİİ YARADICILIQ – ELMİ İDRAKIN DONORU KİMİ

“Azərbaycan” jurnalı redaksiyasına

Hörmətli İntiqam müəllim!

Yarım əsrə yaxındır ki, ədəbiyyatşünaslıq sahəsində elmi fəaliyyətimi davam etdirməkdəyəm. Elmi fəaliyyətlə məşğul olmaq, müstəqil dövlətimizin elm və ədəbiyyat siyasətinin həyata keçirilməsi yollarında məsulyyətlə çalışıb, üzərimə düşən vəzifəni yerinə yetirməyə çalışmaq ali məqsədimdir. Bununla belə, etiraf etməliyəm ki, dünyanın əksər ədəbiyyatçıları kimi, mənim də taleyimdə elmi axtarışlarla yanaşı, bədii sözün də özünəməxsus rolu olub. Necə deyərlər, məni ədəbiyyat elmi sahəsində çalışmağa gətirən yollar əvvəlcə şeirdən başlanıb. Hələ tələbəlik illərindən həm bədii yaradıcılıqla və həm də elmi axtarışlarla məşğul olmuş, Tələbə Elmi Cəmiyyətinin sədri kimi fəaliyyət göstərmişəm. Tələbəlik illərində mətbuat səhifələrində və almanaxlarda çoxsaylı şeirlərimi çap etdirmiş, elmi konfranslarda məruzələrlə çıxışlar etmişəm.

Elmi axtarışlarla paralel olaraq şeir yazmağın rəqabətində, nəhayət, elm qalib gəlib. Həmin çətin rəqabətdə elmin üstünlük qazanmasında Naxçıvan Dövlət Universitetinin tələbəsi ikən, 12 aprel 1971-ci il tarixdə Bakıdan, Elmlər Akademiyasından gəlib, tələbələrle görüşdə dərin məzmunlu məruzə ilə çıxış edən akademik Məmməd Cəfər Cəfərovun ciddi təsirini qeyd etməyi özümə borc bilirəm. Məmməd Cəfər müəllimin zahirən heç də dəbdəbəli, cəlbedici olmayan, la-

kin analitik təhlillərdən ibarət intellektual çıxışı mən-
də elm sahəsinə qarşısızalmaz bir maraq oyadı. Beləliklə, Məmməd Cəfər müəllim kimi elm adamı ol-
maq həvəsim şeir yazmaq vərdişimə qalib gələ bildi. Bu qeyri-adi həvəs məni 1974-cü ildə Nizami Gəncə-
vi adına Ədəbiyyat İnstitutunun aspiranturasına gətir-
di. Tale mənə ustad ədəbiyyatşünas, akademik Məm-
məd Cəfər Cəfərovun rəhbərlik etdiyi “Ədəbiyyat nə-
zəriyyəsi” şöbəsində “XX əsrin əvvəlləri Azərbaycan
romantik lirikasının sənətkarlıq xüsusiyyətləri” möv-
zusunda namizədlik dissertasiyası üzərində elmi axta-
rışlarla məşğul olmağı qismət etdi. İndi məndə az qala
müstəqil bir institut səviyyəsində təəssürat yaradan
“Ədəbiyyat nəzəriyyəsi” şöbəsində görkəmli Xalq ya-
zıçısı, tənqidçi Elçin, mütəfəkkir ədəbiyyatşünas Ya-
şar Qarayev, tanınmış nəzəriyyəçi alim Arif Hacıyev,
elmdə gənclik illərinin qaynar dövrlərini yaşayan Şa-
mil Salmanov, Akif Hüseynov, Arif Səviyevlə.... ya-
xından tanış olmağım, Məmməd Cəfər müəllimlə
uzun müddət dostluq etmiş görkəmli ədəbiyyat tarix-
çisi Əziz Mirəhmədovun bu şöbə ilə əlaqədar gəliş-
gedişi zamanı yaranan sıx ünsiyyət məni birdəfəlik
ədəbiyyatşünaslıq aləminə bağladı. Dissertasiya möv-
zumun ədəbiyyat nəzəriyyəsi ilə yanaşı, həm də XX
əsrin əvvəllərində yaranmış romantik poeziya ilə bağlı
olması səbəbindən professor Kamran Məmmədovun
rəhbərliyi ilə həmin dövrün ədəbiyyatını tədqiq edən
alimlərin arxivlərdə yorulmadan, böyük həvəslə çalış-
malarını müşahidə etməyim ədəbiyyatşünaslıq elmi-

nin romantikasını dərindən hiss etməyimdə mühüm
rol oynadı. Bundan başqa, Naxçıvan Dövlət Universi-
tetində bizə elmi və ədəbiyyatı sevdirmiş unudulmaz
müəllimlərim – professor Yavuz Axundlunun və do-
sent İzzət Maqşudovun məni şair kimi yox, elm adamı
kimi görmək niyyətləri, ədəbiyyatşünaslıq istiqaməti-
nə yönləndirmək səyləri də şeir yazmaqla ədəbiyyat-
şünaslıq üzrə elmi axtarışlarla məşğul olmaq arasında-
kı rəqabətdə elmi fəaliyyətin qələbəsini təmin edən
mühüm faktorlardan biri olmuşdu...

Beləliklə, Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnsti-
tutunda “XX əsrin əvvəlləri Azərbaycan romantik liri-
kasının sənətkarlıq xüsusiyyətləri” mövzusunda nami-
zədlik (1980) və “Cəlil Məmmədquluzadə: mühiti və
müasirləri” mövzusunda doktorluq (1996) dissertasi-
yası müdafiə etməklə, ədəbiyyatşünaslıq sahəsində
qərarlaşdım. Sonrakı dövrlərdə də ədəbiyyatşünaslıq
sahəsində fəaliyyətimi dərin həvəslə və yorulmadan,
məsuliyyətlə davam etdirməkdəyəm. Bu, indi də belə-
dir, sabah da həmin şəkildə olacaqdır.

Bütün bunlarla bərabər, demək olar ki, bütün
dövrlərdə arxa planda bədii yaradıcılıqla da məşğul
olmuşam. Bu, qətiyyətlə həm də şair olmaq niyyəti ilə
bağlı deyildir. Əksinə, elmi əsərlərdə ifadə edilməsi
çətin olan həyat və ədəbiyyat hadisələrinə yanaşma-
rı bədii-emosional və intellektual-obrazlı şəkildə şeir-
lə mənalandırmağa dərin bir ehtiyac duymuşam. Belə-
liklə, yalnız özüm üçün, necə deyirlər, sandıq ədəbiy-
yatı kimi çoxsaylı şeirlər yazmalı olmuşam. Şairlik id-

diasından çox uzaq olan bu yaradıcılıq məşğuliyyəti ədəbiyyatşünaslıq sahəsindəki araşdırmalarda yazıçıların daxili dünyasını, bədii əsərlərin mahiyyətini daha aydın surətdə, dərindən görüb-göstərməkdə böyük bələdçim olmuşdur. Zərurət duyduğum hallarda bədii yaradıcılığa müraciət etmək mənim üçün mənəvi dünyama böyük rahatlıq gətirən, həyat və ədəbiyyat haqqındakı fikirlərimi fərqli bir formatda ifadə etməyə meydan açan davamlı əlavə məşğuliyyətdir. Son onillikdə ardıcıl olaraq məşğul olduğum “Fizika və lirika” araşdırmaları da dünya ədəbi təcrübəsi və ölkə realıqları əsasında ədəbi yaradıcılıqla elmi fəaliyyətin qarşılıqlı əlaqəsi və faydasını daha əsaslı şəkildə təsəvvür etməyimə şərait yaratmışdır.

Bədii yaradıcılıq sahəsindəki məşqlərimdən biri də “Nizami Gəncəvi İli” ilə əlaqədardır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2021-ci ili “Nizami Gəncəvi İli” elan etməsi ölkəmizdə Milli Elmlər Akademiyasında elm adamlarını dahi Azərbaycan şairinin həyatı və yaradıcılığını müstəqillik və azərbaycançılıq idealları işığında yenidən tədqiq etməyə istiqamətləndirmişdir. Milli Elmlər Akademiyasının Humanitar və İctimai Elmlər Bölməsinin əməkdaşları “Nizami Gəncəvi İli”ndə Nizamişünaslıq sahəsində rekord göstəriciyə nail olmuşlar. Alimlərimiz dünyanın 21 ölkəsində 14 dildə Nizami Gəncəvi haqqında kitablar və məqalələr çap etdirmişlər. Ölkəmizin müxtəlif nəşriyyatları Akademiya əməkdaşlarının

45 adda monoqrafik tədqiqatlarını çapdan buraxmışdır.

“Nizami Gəncəvi İli”ndə aparılan müzakirələr, keçirilmiş elmi konfranslar, meydana çıxan nəşrlər, dünya alimləri ilə baş tutan görüşlər elmi mühitimiz üçün son dərəcə əhəmiyyətli olmuşdur. Fikrimcə, Azərbaycan Nizamişünaslığının bir çox əhəmiyyətli elmi əsərləri məhz “Nizami Gəncəvi İli”ndə meydana çıxmışdır. AMEA-nın müxbir üzvü Nüşabə Araslının rəhbərlik etdiyi Ədəbiyyat İnstitutunun “Nizamişünaslıq” şöbəsinin bazasında hazırlanıb nəşr edilmiş “Nizami Gəncəvi. Həyatı və yaradıcılığı” adlı 986 səhifədən ibarət olan monoqrafıya fundamental elmi tədqiqat əsəridir.

Etiraf edirəm ki, “Nizami Gəncəvi İli”ndə Nizami kimi dahi şəxsiyyətə və qüdrətli sənətkara layiq olduğum, haqq etdiyi yüksək qiyməti verməkdə elmi idrakla yanaşı, bədii-obrazlı dəyərləndirmələrə də ehtiyac olduğumunu dərindən hiss etdim. Düşündüm ki, intellektual bədii yanaşma, ümumiyyətlə elm, o cümlədən də Nizamişünaslıq elmi istiqaməti üçün zəruri və faydalı donor funksiyasını yerinə yetirə bilər. Elmi idrakla bədii düşüncənin vəhdəti Nizami Gəncəvi kimi nəhəng sənətkarı daha geniş miqyasda, poetik vüsətlə və dərin elmi mahiyyəti ilə birlikdə təqdim etməyə şərait yaradır. “Nizami Gəncəvi İli”ndə bu sahədə məşq kimi özüm üçün şeirlər yazarkən bunun reallıq olduğunu əyani şəkildə görə bildim. Beləliklə, fərqi nə varmadan “Nizami Gəncəvi İli”ndə dahi sənətkar haqqın-

da apardığım elmi axtarışlarla bərabər, bir silsilə şeirlər də meydana çıxdı. Bu günlərdə pərakəndə şəkildə meydana çıxmış həmin poetik məşqləri bir yerə topladıqda, sistemli bir şeirlər silsiləsinin formalaşdığını gördüm. Elmi və bədii yanaşmaların sintezindən yığılmış “Xəmsə–XXI əsr” adlandırdığımız şeirlər silsiləsi Nizami Gəncəvinin şəxsiyyətinə və sənətinə fərqli baxışı ifadə etməyə hesablanmışdır. Bu, bir elm adamının Nizami Gəncəvi haqqındakı baxışlarının bədii-obrazlı, qafiyələndirilmiş poetik ifadəsidir. Yaxud da buna akademizmin bədi-poetik ifadəsi kimi də baxmaq olar. Və ya bu, XXI əsrin mənşəm xəmsəşünaslıq elmidir. Xeyli tərəddüddən sonra oxucular üçün də maraqlı olacağını düşünərək, böyük Azərbaycan şairi Nizami Gəncəviyə həsr olunmuş “Xəmsə–XXI əsr” şeirlər silsiləsindən ibarət olan poemanı bir qədər də üzərində çalışıb təkmilləşdirərək, “Azərbaycan” jurnalına təqdim etməyə risq etdim. Çox ümid edirəm ki, oxucularımız və ədəbi ictimaiyyət də təqdim olunan poetik nümunəni şairliyə meyil kimi yox, ədəbiyyatşünaslıq sahəsində uzun bir yol keçmiş elm adamının bir qədər fərqli şəkildə ifadə olunmuş baxışları və düşüncələri kimi qəbul edəcəkdir.

İsa HƏBİBBƏYLİ,
akademik

21 iyun 2022-ci il
“Azərbaycan” jurnalı, Bakı, 2022, №9, s.3-6

XƏMSƏ – XXI ƏSR

Nizami Gəncəviyə fəxriyyə

Ədəbiyyatın yorulmaz Fərhadı,
Böyük sənətin Sindibadı,
Şərq şeirinin ulu öndəri,
Azərbaycan ədəbiyyatının
Makedoniyalı İskəndəri.
“Xəmsə” yaradan Şair,
Baxsan haradan – Şair!
Ədəbiyyatın
Yeddi möcüzəsindən biri,
Hər zaman yaşarı, diri,
Mənşəm epik ədəbiyyatın ustadı,
Dünya ədəbiyyatına yazılmış adı.
“Xəmsə” xəzinəsinin Bəhram Guru,
Azərbaycan ədəbiyyatının milli qururu.
Doğum yeri –
Azərbaycanın Gəncə şəhəri.
Vətəni: şeir-sənət səngəri.
Sirlər xəzinəsinin Sultan Səncəri!
Adı: İlyas Yusif oğlu Nizami Gəncəvi!
Ünvanı: Əbədi!

16 fevral 2021-ci il,
Bakı

“Xəmsə”yə minacat

Dünya ədəbiyyatının
Birinci beşliyi,
Böyük sənətin qoşa şeşliyi.
Azərbaycan ədəbiyyatının
Sirlər xəzinəsi,
Müdrilik, hikmət və sənət dəfinəsi.
Xosrov və Şirinin sevərək yaşamaq həvəsi,
Sənət dünyasının söz yüklü dəvəsi.
“Leyli və Məcnun” –
Əsl məhəbbətin Azərbaycan hekayəsi,
Sədaqətin Məcnunvari ayəsi.
“Yeddi gözəl” –
Dünya ədəbiyyatının yeddinci möcüzəsi,
Xeyir və Şər abidəsi.
“İskəndərnamə” –
Çoxəsrlik ədalətli hökmdar layihəsi,
İdeal cəmiyyət nəğməsi.
“Xəmsə” –
Dünya ədəbiyyatının şedevrlərindən biri,
Böyük sənətin sirri.
“Xəmsə” –
Azərbaycan ədəbiyyatının
Dünyaya uzanan əli,
Əbədiyaşar sənət məşəli,
Nizami Gəncəvinin ölməzlik heykəli!

17 yanvar 2021-ci il,
Bakı

“Sirlər xəzinəsi”nə qəsidə

Dərindən düşünəndə, ağılla baxan zaman,
Həyatın hər bir anı könlün dəfinəsidir.

Hikmətdir başdan-başa, əgər fərqudə olsan,
İdrakın hər bir üzü ağlın səhifəsidir.

Nadanlar bu həyata gətirər acı, yaman,
Müdrək insanlar tamam sirlər xəzinəsidir.

“Xəmsə” ünvanı ilə şeirimizdə ad alan,
Nizami Gəncəvinin insanlıq nəğməsidir.

Dövrünü dəşib gələn, əsrlərdir ucalan
“Sirlər xəzinəsi” də Nizaminin səsidir.

Kərpickəsən kişilər oldu şeirdə qalan,
Şahnamələr dövrünün tam yeni nəfəsidir.

“Sirlər xəzinəsi” – sənətə qapı olan –
Nizami Gəncəvinin yola çıxmaq bəhsidir.

“Xəmsə” yaratmaq eşqi ürəyində çağlayan,
Yeni dövrün də sözü, fikri və həvəsidir.

10 dekabr 2021-ci il,
Bakı

Sirlər xəzinələri

XX əsrdə NATO,
XXI əsrdə Vatikan.
Süni yaradılmış yeraltı təkən.
Asiyada Çin səddi,
İnsan zəkasının son həddi.
Hindistanda Tacmahal.
Kəşmirdə şal.
Avropada Saqrada de Famil,
Əsil intellekt yaradan amil.
Nuh peyğəmbərin gəmisini,
Əfqanıstanda xaş-xaş zəmisini.
“Sirlər xəzinəsi” –
Nizami Gəncəvinin
Mənzum hekayələr silsiləsi,
Möhtəşəm sənət xülasəsi.
Ədəbiyyatın əbədiyyət anı,
“Xəmsə”nin proqramı.

21 mart 2021-ci il,
Şüvəlan

Xosrov və Şirin balladası

Təkəbbürlü hökmdarın
İnsanlığa doğru dönüşü,
Taxt-tacdan
Sevgi məqamına enişi,
Sevgi yolunun yoxuşu-enişi,
Sevgi – qəlbin günəşi!
Şirin – cəzbin günəşi!
Hökmdarı dəyişən qadın,
Sevgi tarixinə yazıbdı adın.
Xosrov – sevgiyə taxtdan baxan,
Şirin – sevgidən taxta qalxan,
Xosrov – enə bilərək ucalan,
Şirin – harda olsa da
Sevgisinə sadıq qalan.
Fərhad – sevgi üçün dağlar çapan,
Eşq dağının zirvəsinə çatan,
Taxtdan ucada qərar tutan,
Lakin sevgi dəryasında batan
Ulduz!
Əqidə bir, yol düz.
Eşqi yolunda mücahid,
Bisütun ucalığında şəhid!
Eşq yolunun Bisütunu,
Sədaqətli olmağın sütunu.
Məhin Banu – xaraktercə çətin,
Hakimiyyətdə mətin.
Xosrov və Şirin – nümunəsi əbədiyyətin,

Daim kamilləşmə uğrunda yollarda.
“Xosrov və Şirin” –
Kamillik haqqında ballada.

14 dekabr 2021-ci il,
Bakı

Elm haqqında bir neçə söz

Eşqdən-elmə

*(Nizaminin “Xosrov və Şirin” poeməsindəki
“Eşq haqqında bir neçə söz” məsnəvisinə iqtibas)*

***Eşqdir mehrabı uca göylərin,
Eşqsiz, ey dünya, nədir dəyərin?***

Nizami Gəncəvi

Elmdən başqa söz könlümə yaddır,
Ömrümün quşuna bilik qanaddır.
Elmdir mehrabı uca göylərin,
Elmsiz, ey dünya, nədir dəyərin?
Elmin qulu ol ki, doğru yol budur,
Arıflar yolunda, bil, elm uludur,
Bu dünya elmdir, öyrən, doyunca,
Elmdən başqa şey boş bir oyuncaq.
Elmsiz olsaydı xilqətin canı,
Dirilik sarmışdı böyük cahanı.
Elmsiz bir adam bir neydir – qırıq,
Yüz canı olsa da, ölübdür artıq.
Elmsiz bu dünya soyuq məzardır,
Ancaq elm evində rahatlıq vardır.
Elmin yanğısından gözəl şey nə var?
Elmsiz nə gül gülər, nə bulud ağlar.
Elm hiylə bilməz, lazımdır yazaq,
Elm sevdasından buraxmaq uzaq.
Köpək kimi yemək, içmək nədir, nə?

Bir pislük olsa da, can ver elminə.
Elm düşsə daşın da qəlbinə əgər,
Gövhərdən özünə məşuq düzəldər.
Maqnit olmasaydı elmin əsiri
Çəkməzdi özünə dəmir zənciri.
Kəhrəbanın elmə düşməsə canı,
Cəzb edə bilməzdi quru samanı.
Dünyada gövhər var, daş var nə qədər –
Elmsiz nə saman, nə dəniz çəkər.
Bu saysız-hesabsız maddələr yenə,
Elmlə meyl edir mərkəzlərinə.
Od kiçik bir dəlik tapmasa, hökmən
Elmlə çıxar çölə yerin təkindən.
Baxma ki, bu ürək can sultanıdır,
Elmə könül ver ki, canlar canıdır.
Kainatda hər şey elmə bağlıdır,
Filosoflar onu eşq adlandırır.
İdrakı dinləsək, söyləyər o da:
Hər şey elm üstündə durur dünyada.
Göylər yaransaydı elmdən azad,
Düşün, olardımı yer üzü abad?
Elmsiz təndə can görmədiyimdən
Ürəyimi satıb elm almışam mən.
Elmlə dünyaya saldım dumanlar,
Eşqin sözlərini etmişəm xumar.
Elmdir bəzəyən yerdə hər yanı,
Döldurdum səsiylə elmin dünyanı.
Ondan uzaq gəzən hər cahil insan,
Elm ilə olacaq oxuyub-yazan.

Elm qaranlıqda işıqdır işıq,
Dünyada hər şeyə elmlə çatmışıq.
Ey Nizami, elmdir bu matahımız,
Elmlə açılısın qoy sabahımız!

Həbibbəyli, elmdir dünyaya işıq,
Qaranlıqdan yalnız elmlə çıxmışıq.
Elm ki, əbədi Prometeydir,
Aqillər üçün elm susmayan neydir.
Elm haqda danışmaq düşüb əlimə,
Yaşasın alimlər, eşq olsun elmə!

29 iyun 2019-cu il,
Şüvəlan

Fərhad arxı

Arpaçay – Sədərək arasında arx,
Çayların sırasında arx!
Şərur düzündə Nizami adı,
Şirinin bu diyardakı Fərhadı.
Kiçik Qafqazın Bisütunu,
Fərhadın yardığı yer sütunu.
Böyük eşqin şərəfinə abidə,
Torpaq kimi, su qədər əqidə.
Arx-Fərhad, Su – Şirin,
Qucaqlayıblar bir-birin
Fərhadın ölməz sənəti,
Şirinin əbədi məhəbbəti.
Torpağa can verir Fərhad arxı,
Arxda dövrən edir dünyanın çarxı.
Arxdan su,
Sudan da torpaq güc alır.
Hər gələn dövrənla Fərhad ucalır.
Nizami sənəti təzə iz çalır.

18 aprel 2021-ci il,
Naxçıvan-Biçənək

Leyli və Məcnuna elegiya

“Leyli və Məcnun” –
Məhəbbət haqqında poetik Qanun!
Leylinin vəfası,
Məcnunun cəzası,
Nakam eşqin elegiyası.
Leyli – bənövşə kimi,
Məcnun – eşqin hakimi.
Qürur dolu göz yaşları,
Heykələ dönmüş baş daşları.
Ölməzlikdir, qəti!
Sədaqətin əbədiyyəti,
Məhəbbətin əbədiyyəti!

11 sentyabr 2021-ci il,
Bakı

Məcnunluq yolu

Dədə Qorqud – dünyada ün,
Xaqani – vətəndaş oğlun,
Babək – baxışları dolğun,
Koroğlu-saza cünun.
Mirzə Fətəli Axundzadə -
Təzə yol, yeni məzmun.
Səməd də xalqa Vurğun.
Füzuli özü Məcnun:
“Məcnun sürdü növbətin,
İndi mənəm rüsvayi – eşq,
Doğru derlər ki, hər zaman,
Bir aşiqin dövrəmidir”.
Nizami Leyli Məcnunu
Eşqin əslidir, inan.
Qalanları böhranıdır.
“Ənəlhəq” eşqilə yanan,
İmadəddin Nəsimisə
“Sığmazam” – qiyamıdır!
Molla Pənah qaş-kaman
Və gözəllik heyranıdır.
Mirzə Ələkbər Sabirimiz
“Düzü-düz, ayrını-əyri” yazan,
“Çalxalandığca, bulandıqca zaman”
Qarışıq bir dövrün turş ayrıanıdır.
Hüseyn Cavid –
Azərbaycan şeirinin Xəyyəmidir,
Ədəbiyyatda

Romantizm cərəyanıdır.
Mirzə Cəlil – “Molla Nəsrəddin” –
Azadlıq əyyamıdır.
Üzeyir bəy Hacıbəyli –
Fərqli bir “Leyli və Məcnun”
seyranıdır.
Rəsul Rza – sərbəst şeirə
Azərbaycanın ehtiramıdır.
Bəxtiyar Vahabzadə –
Məcnun Füzuliyə
Yenidən qayıdış anıdır,
Səttar Bəhlulzadə –
Məcnun obrazının şamıdır.
Məcnunluq yoludur dünya –
Nizami Gəncəvinin bayramıdır!

7 mart 2022-ci il,
Bakı

“Yeddi gözəl”ə oda

“Yeddi gözəl” –
Qövsüqüzeh, –
Yeddi gözəllərin əzəli,
Ərəbistan gözəlinin qəzəli.
Slavyan qızı –
Yeddi gözəlin qızıl gülü,
“İxtilatı şirin, sözü məzəli”.
Hindistan banusunun şirin dili,
“Şəkər gülüşündən canlar təzəli”.
Xarəzm gözəli, vətəni Rum eli,
“Ellər yaraşığı, ölkə gözəli”.
Çin qızının xeyrə açılan əli.
Fitnə –
Azərbaycanda qadın müdrikliyinin heykəli.
Bəhram Gur –
Yeddi gözəlin yenilməz əri.
Əsl kişilik nümunələri.
Yeddi günbəz –
Rəsul Rzanın “Rəngləri”.
Nizami Gəncəvinin “Yeddi gözəl”i:
“Yeddi gözəl”lərin ən gözəli,
Yeddi gözəllik üvertürası,
Dünya ədəbiyyatının mirası.
Bəşəriyyətin bu günü, sabahı
Və sonrası...

27 mart 2021-ci il,
Qalaaltı

“Yeddi gözəl”in hekayəti

Nizami “Bəhramnamə”sində
Əlvan gül, bəm-bəyaz süddü gözəl,
Qövsü-qüzzeş kimi bütdü gözəl.
Slavyan qızının qəddi gözəl,
Xarəzm gözəlinin rəddi gözəl,
Çin qızı misli yox, səddi – gözəl.
Hind qızı Firək: ay kimi həddi – gözəl,
İran qızı – yeri “tavus” kimi etdi gözəl,
“Şanslı qeysər qızı” ilə getdi gözəl.
Məğrub qızı – ideal bir həddə yetdi gözəl.
Ağıllı Fitnə ilə bitdi gözəl.
Demə ki, həyatda itdi gözəl,
Hər dəfə yeni gözəllik erası –
Nizami Gəncəvi: əbədi “Yeddi gözəl”.

11 aprel 2021-ci il,
Bakı

Yeddi gözəllik

Böyük Çin səddi –
Dünyada heyrətədi.
Səmərqənd – Naxçıvan,
Gözəldir hər yandan.
Göy göl – Maral göl,
Bənzəri yox, var ol göl.
Eyfel qülləsi –
Elmlə sənətin bəhşi.
Misir ehramları –
Ölkəsinin dövləti, varı,
Dünyanın tacıdırı.
Kiçik Qafqazın Gəmiqayası –
Nuh əfsanəsinin mayası.
Nizaminin “Yeddi gözəl”i:
Gözəlliyyənin əfsanəsi, özəli.

11 aprel 2021-ci il,
Bakı

Xeyir və Şərdən şikayət

Nizami Gəncəvi zamanında – məqalət,
Məhəmməd Füzulidə – gileyli hekayət,
Mirzə Ələkbər Sabirdə
“Nədəmət və şikayət”,
Hüseyn Caviddə – qəbuledilməz xəyanət,
Səməd Vurğunda – dəyanət.
Bəxtiyar Vahabzadədə – fəryad,
Məmməd Arazda – od!
XX əsrdə traktat,
XXI əsrdə fəlakət və hərəkət!

17 fevral 2021-ci il,
Bakı

Bəhram Gur Azərbaycanda

Əlində qılıncı,
Parçalayır əjdahanı,
Xilas edir cahanı,
Tanıdır Azərbaycanı...
Bakıda Bəhram Gurun heykəli, –
Nizami Gəncəvi ədalətinin
Memarlıqla ifadə olunan dili,
Şərə qalib gəlmək amili.
Yerin təkinə axıdılan zəhər seli,
Cəsarətin dəmir əli.
Arxasında ölkəsi, eli.
Azərbaycanda
“Nizami Gəncəvi İli”!

29 dekabr 2021-ci il,
Yessentuki

“İskəndərnamə”yə mədhiyyə

Nizami Gəncəvinin
Ədalətli hökmdar haqqında
əbədiyyət fərmanı.
Əbədi həyat –
Dirilik suyu dərmanı.
“Şərəfnamə” – şəxsiyyətin miqyası,
Makedoniyalı İskəndərin cəng dünyası.
“İqbalnamə” – Aristotelin poetik fəlsəfəsi,
Müdrikliyin mənzum nəfəsi.
“İskəndərnamə” –
İnsanlığın ideal axtarışı,
Ağılla qılıncın yarışı.
Dünya işlərinin dəyirman pəri,
Makedoniyalı İskəndərin tarixi hünəri.
Azərbaycan hökmdarı Nüşabənin ağılı,
Nizami Gəncəvinin yaxşı padşah nağılı.
Müharibəyə ədəbiyyatda deyilmiş əlvida,
Ağıl, ədalət və elm haqqında,
Möhtəşəm oda!

15 iyun 2022-ci il,
Bakı

(ithaflar, iqtibaslar və poetik dəyərləndirmələr)” intellektual poemasının Azərbaycan akademizm ədəbi cərəyanının mükəmməl bir hadisəsi olduğunu tam əminliklə bəyan edə bilərik.

“Olaylar” qəzeti,
1 dekabr 2022-ci il

BƏLƏDÇİ

Bədii yaradıcılıq – elmi idrakın donoru kimi
“Azərbaycan” jurnalı redaksiyasına məktub 3

XƏMSƏ – XXI ƏSR

Nizami Gəncəviyə fəxriyyə	9
“Xəmsə”yə minacat	10
“Sirlər xəzinəsi”nə qəsidə	11
Sirlər xəzinələri	12
Xosrov və Şirin balladası	13
Elm haqqında bir neçə söz. Eşqdən elmə	15
Fərhad arxı	18
Leyli və Məcnuna elegiya	19
Məcnunluq yolu	20
“Yeddi gözəl”ə oda	22
“Yeddi gözəl”in hekayəti	23
Yeddi gözəllik	24
Xeyir və Şərdən şikayət	25
Bəhram Gur Azərbaycanda	26
“İskəndərnamə”yə mədhiyyə	27
Nüşabənamə	28
Nizami oğlu Məhəmməd	29
“Xəmsə”dən – Xəmsələrə	30
Baş “Xəmsə” və daş Xəmsə	32
Nizami Gəncəvinin obrazları XXI əsrdə	34
Nizami Gəncəvi İli	36
Bakıda Nizami metrosu	37
Əbədiyyət yolu	39
Vaqif Yusifli. “Davam edir Nizami”	41
Elnarə Qaragözova. Akademik İsa Həbibbəylinin “Xəmsə–XXI əsr” intellektual poeması Azərbaycan ədəbiyyatında akademizm ədəbi cərəyanı hadisəsi kimi .	50

Məsul redaktor: **fil.f.d. Töhfə Talıbova**

Nəşriyyat redaktoru: **Maral Poladova**

Texniki redaktor: **Rəşid Kərimli**

Korrektor: **Zərin Vəliyeva**

Çapa imzalanmış: 18.09.2023

Şərti çap vərəqi: 3,6. Sifariş: № 384.

Kağız formatı: 60x84 1/16. Tiraj: 300.

Kitab “Elm və Təhsil nəşriyyatı–1” MMC-də
hazır elektron variantdan çap olunmuşdur.

E-mail: *elm.ve.tehsil@mail.ru*

Tel: *497-16-32; 050-311-41-89*

Ünvan: *Bakı, İçərişəhər, 3-cü Maqomayev döngəsi 8/4.*